POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZE
ODDZIAŁ STOŁECZNY IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO

BIWAK

BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHALSKIEJ

NR 42 **SIERPIEŃ 2026**

**BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHALSKIEJ**

NR 42 SIERPIEŃ 2026

WYDANIE SPECJALNE

RAJDY DO PĘCIC
Włodzimierz Majdewicz

NIEGASNĄCA PAMIĘĆ

Wprowadzenie do 60. Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic
Daniel Wolborski

Dotarliśmy do Gdańska
Maksymilian Warmuz

60 RAJD PO KAMIENISTEJ DRODZE
Daniel Wolborski

Włodzimierz Majdewicz

RAJDY PTTK DO PĘCIC

Zaczęło się w 1967 roku od inicjatywy zrodzonej w gronie działaczy młodego wówczas Klubu „Varsovia”. Wkrótce odbyła się po raz pierwszy impreza turystyczno-krajoznawcza, z czasem na trwale wpisana do kalendarza Oddziału Stołecznego PTTK pod nazwą **Rajd „Po kamienistej drodze”**. Na apel Krystyny Serwaczak w organizację tej szczególnej imprezy, poświęconej pamięci Powstania Warszawskiego 1944 roku spontanicznie włączyli się działacze różnych komórek organizacyjnych Oddziału Stołecznego PTTK z wyraźną przewagą członków i współpracowników Oddziałowej Komisji Turystyki Pieszej a następnie Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej. Przez kolejne dekady wspierali oni organizacyjnie Klub „Varsovia”. Z okazji 60 – rocznicy Rajdu „Po kamienistej drodze” warto przypomnieć część tych postaci zachowaną na pamiątkowych fotografiach w prywatnych zbiorach naszych Koleżanek i Kolegów.

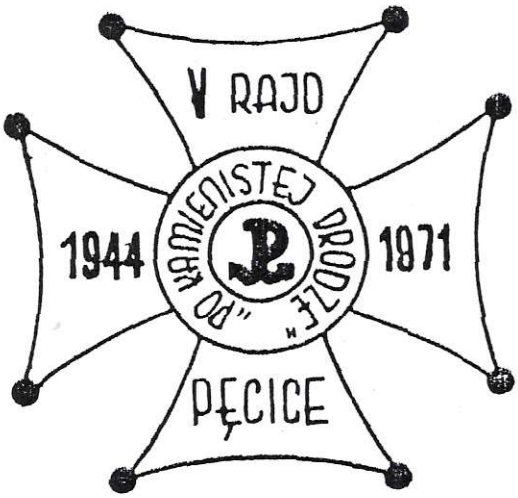

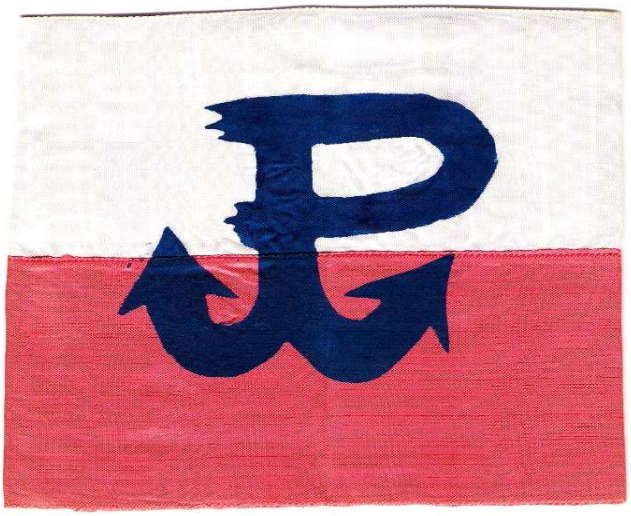
Pierwsze plakietki rajdowe

Pierwszy metalowy znaczek rajdowy

Pieczątki rajdowe i opaska noszona na rękawach przez organizatorów pierwszych Rajdów „Po kamienistej drodze”.

Poczet sztandarowy Oddziału Stołecznego PTTK w Pęcicach w 1968 roku: Pod Syrenką Elżbieta Gałązka, Ryszard Dworzyński, Ryszard Ornowicz, Danuta Ogłaza, Włodzimierz Majdewicz, NN, NN, Mirosław Szumski.

.

1997 r. Włodzimierz Mjadewicz, Krystyna Serwaczak, Bernard Malinowski, ks. bp. Marian Duś, Halina Lipka-Kadaj, Andrzej Korgol.

1.08.1999 r. Ryszard Dworzyński, Feliksa Fajęcka, Jadwiga Garapich, Rajmund Misztal, Tadeusz Zieliński „Czarny”, Tadeusz Martusewicz, Krystyna Serwaczak, Zdzisław Palach, Włodzimierz Majdewicz, Andrzej Sikorski, Andrzej Korgol, Kazimierz Chwesiuk,, Magda Sikorska, niżej Tomasz Pieczyński „Olgierd”..

.

Daniel Wolborski

Niegasnąca pamięć
Wprowadzenie do 60. Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic

31 lipca 2026 r., w ramach przygotowań do obchodów 82. rocznicy bitwy pod Pęcicami, zostały złożone wieńce i znicze na grobach uczestników boju pęcickiego, osób kultywujących pamięć o tym wydarzeniu oraz na grobach Powstańców Warszawskich z terenu Gminy Michałowice. Był to siódmy taki objazd zrealizowany dzięki współpracy Klubu PTTK „Varsovia” i Urzędu Gminy Michałowice. W skład delegacji weszli: Roman Żuchowski – Główny Specjalista ds. Kultury Urzędu Gminy Michałowice, Prezes Klubu PTTK „Varsovia” – Daniel Wolborski oraz członkowie Młodzieżowej Sekcji Klubu „Varsovia”: Maksymilian Warmuz, Wojciech Warmuz.
Delegacja odwiedziła i złożyła wieńce w następujących miejscach:

Cmentarz na Żbikowie (Pruszków)

Krystyna Serwaczak (1930-2016) – założycielka w 1966 r. Klubu Turystyczno-Krajoznawczego PTTK „Varsovia” oraz Prezes Zarządu tego Klubu w latach 1970-2002. Inicjatorka i w dużej mierze wykonawczyni corocznego, od 1967 r., Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic, którego celem jest upamiętnienie poległych i pomordowanych Powstańców Warszawskich w bitwie pęcickiej 2 sierpnia 1944 r. (w 1946 r. była świadkiem ekshumacji ciał Powstańców oraz ich uroczystego pochówku, jak też uczestniczyła w ceremonii poświęcenia pęcickiego Pomnika-Mauzoleum).

Fot. Mariusz Marcysiak

Fot. Mariusz Marcysiak

Cmentarz w Pruszkowie przy ulicy 2 sierpnia

Fot. Mariusz Marcysiak

Kapitan Harcmistrz Stefan Kowalski ps. *„Jaroń”* (1915-1979) – mieszkaniec Pruszkowa, harcerz, żołnierz kampanii wrześniowej 1939 r. W listopadzie 1939 r. współtworzył zalążki tajnego harcerstwa, czyli Szarych Szeregów, na terenie Pruszkowa. Został komendantem Hufca Szarych Szeregów o kryptonimie „Zielony Dąb”. W 1943 r. stanął na czele plutonu pruszkowsko-pęcickiego 1718. W czasie Powstania Warszawskiego, jako dowódca kompanii, walczył w Zgrupowaniach „Leśnik” i „Radosław”.
Przeszedł „piekło Starego Miasta”. Po zakończeniu wojny w 1947 r. powrócił i do Polski i podjął próbę odbudowy harcerstwa, co było utrudniane przez władze komunistyczne. Ostatecznie znalazł schronienie w PTTK.
Był Wiceprezesem Klubu PTTK „Varsovia” i współorganizatorem Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic. W 1993 r. został patronem Klubu Turystyczno-Krajoznawczego „Varsovia.

Wraz z nami kwiaty na wspomnianych wyżej cmentarzach złożyli – Prezydent Miasta Pruszkowa, Pan Piotr Bąk oraz Wiceprezydent Miasta Pruszkowa, Pan Michał Landowski.

Fot. Mariusz Marcysiak

Cmentarz Powązkowski (Stare Powązki) w Warszawie

Maria Krassowska ps. *„Majka”*, *„Kasztan”* (1928-1944) – harcerka z Komorowa, sanitariuszka i łączniczka w Powstaniu Warszawskim (1. kompania w IV Zgrupowaniu

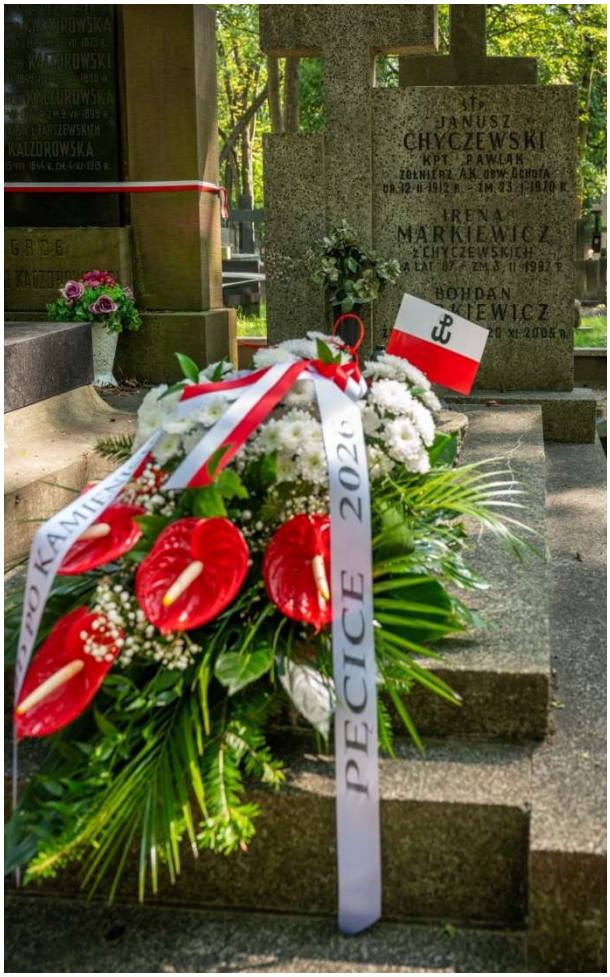
„Gurt”). Ciężko ranna w brzuch 1 sierpnia, gdy biegła jako sanitariuszka udzielić pomocy rannemu koledze. Zmarła w wyniku odniesionych ran 2 sierpnia.
Obraz „Majki” Krassowskiej zawdzięczamy jej samej, gdyż przez dwa lata (od 1 kwietnia 1942 r. do 30 stycznia 1944 r.) spisywała swoje wspomnienia i przeżycia.

Fot. Mariusz Marcysiak

Kwiaty na grobie Marii Krassowskiej złożyła z nami Wójt Gminy Michałowice, Pani Małgorzata Pachecka i Pani Lidia Kulczyńska-Pilich, która wspomnienia „Majki” ocaliła od zapomnienia, wydając książkę *Zwierzenia. Zapiski niezwykłej dziewczyny z lat 1942-1944*.
Warto dodać, że w maju tego roku odbył się 1. Rajd Pieszy „Śladami Marii Krassowskiej” po Komorowie, którego współorganizatorem był Klub „Varsovia”.

Janusz Chyczewski ps. *„Pawlak”* (1912-1970) – kapitan Wojska Polskiego, żołnierz Korpusu Ochrony Pogranicza w 1939 r. (służył w batalionie dowodzonym przez majora Mieczysława Sokołowskiego). W okresie okupacji i Powstania Warszawskiego oficer organizacyjny IV Obwodu „Grzymała” (Ochota) Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej. Szlak bojowy: Ochota – Pęcice – Lasy Chojnowskie.

Fot. **Ochota 1939-1945** Józef Wroniszewski

Fot. Mariusz Marcysiak
Wydawnictwo MON.1976.

Cmentarz Bródnowski w Warszawie

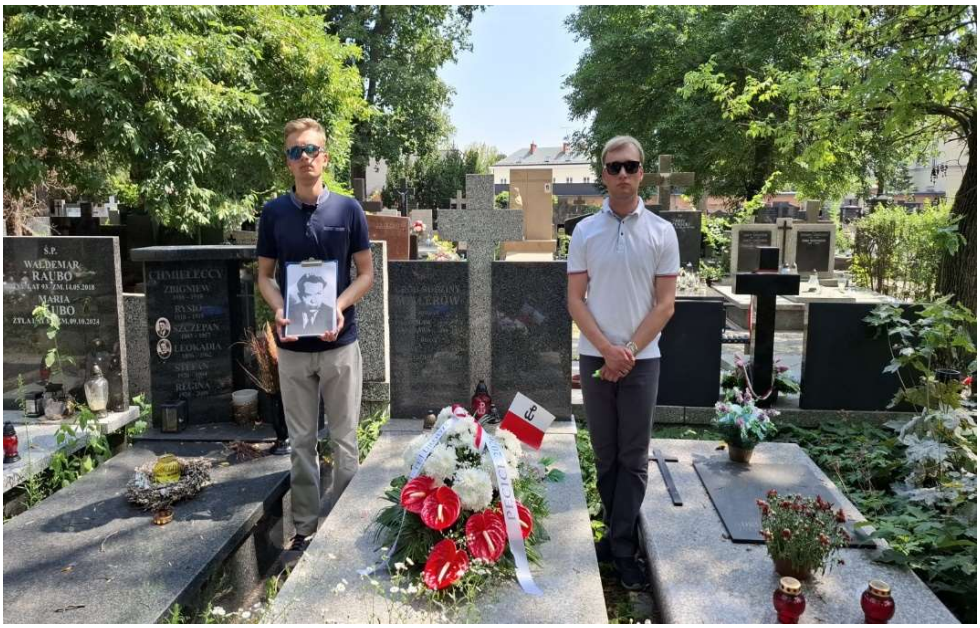
Stefan Jan Trzebski ps. *„Czerw”* (1903-1985) – podporucznik, oficer łączności w sztabie IV Obwodu „Grzymała” (Ochota) Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej. Szlak bojowy: Ochota – Pęcice.
Fot. Daniel Wolborski

Tadeusz Kotecki ps. *„Kalina”* (1919-1998) – podporucznik, oficer IV Obwodu „Grzymała” (Ochota) Okręgu Warszawskiego Armii Krajowej – 1. Rejon – III Zgrupowanie. Szlak bojowy: Ochota – Pęcice.

Jerzy Miller ps. *„Allach”* (1921-1985) – IV Obwód „Grzymała” (Ochota) Warszawskiego Okręgu Armii Krajowej – 3. Rejon – II Zgrupowanie – kapral w plutonie 420. Szlak bojowy: Ochota – Pęcice.

Kolejny raz mieliśmy okazję uczcić pamięć poległych w walce z okupantem niemieckim o wolną Polskę. Dbanie o pamięć to patriotyczny obowiązek wszystkich Polaków

Maksymilian Warmuz

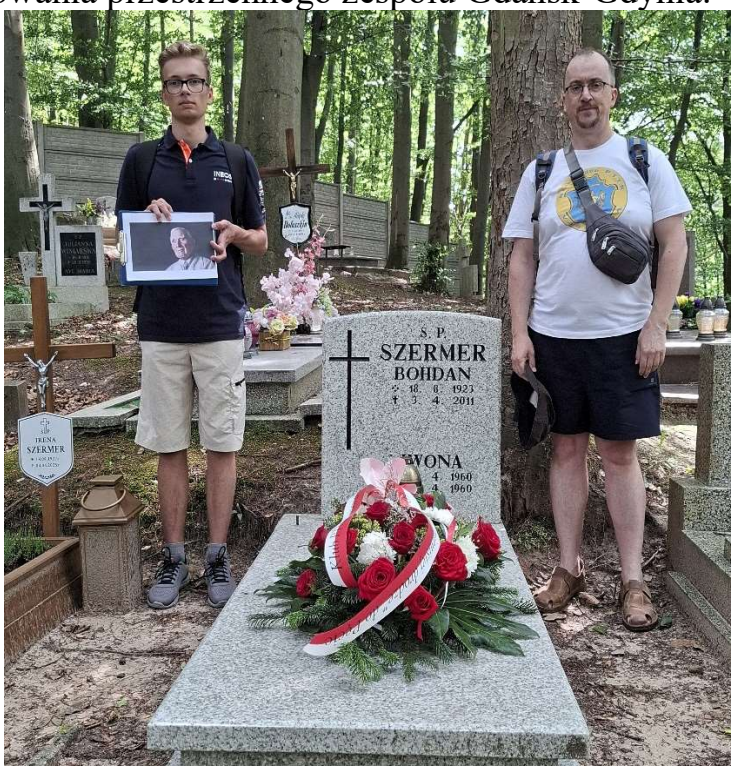
Gdańsk

Młodzieżowa Sekcja Klubu PTTK „Varsovia”, w ramach przygotowań do 60. Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic, wybrała się do Gdańska, aby uczcić pamięć osób związanych z Powstaniem Warszawskim i bitwą pod Pęcicami 2 sierpnia 1944 r.
Klubowicze udali się na Cmentarz „Srebrzysko”, gdzie złożyli kwiaty i zapalili znicze na grobach następujących osób:

Fot. zbiory Daniela Wolborskiego

Bohdan Szermer (1923-2011) – architekt, urbanista. W trakcie II wojny światowej członek Szarych Szeregów ps. „Lwowicz”, uczestnik bitwy pęcickiej 2 sierpnia roku 1944. Jako kapral podchorąży dowodził drużyną w 438. plutonie harcerskim osłony sztabu Komendy IV Obwodu AK Ochota (plutonem dowodził Iwo Rygiel ps. „Bogusław”). Po wojnie ukończył architekturę na Politechnice Gdańskiej. Był generalnym projektantem planu zagospodarowania przestrzennego zespołu Gdańsk-Gdynia.

Fot. Maksymilian Warmuz

Jan i Janina Krahelscy – rodzice Krystyny Karhelskiej ps. „Danuta”, poetki, harcerki, która w latach 1936-1937 pozowała do pomnika warszawskiej Syrenki oraz napisała piosenkę „Hej, chłopcy, bagnet na broń!”. Klub „Varsovia” w latach 1974-1997 organizował 23. Rajdy, popularyzując jej postać wśród mieszkańców Warszawy.

Jan Krahelski. Fot. pl.wikipedia.org

Jan Krahelski był inżynierem melioracji, autorem projektu osuszania Polesia, co porównywalne było do budowy Gdyni. W latach 1926-1932 był wojewodą poleskim.

Zbiory Daniela Wolborskiego

Fot. Maksymilian Warmuz

Następnie członkowie Klubu odwiedzili Muzeum II wojny światowej oraz Półwysep Westerplatte. Złożyli również kwiaty pod Pomnikiem Obrońców Wybrzeża.

Fot. Daniel Wolborski.

Fot. Maksymilian Warmuz

Daniel Wolborski
Komandor 60. Rajdu „Po kamienistej drodze” do Pęcic

60. Rajd „Po kamienistej drodze” do Pęcic „Ludzie żyją tak długo, jak długo inni pielęgnują pamięć o nich”

Pamięć kształtuje przeszłość i przyszłość, służy do budowania tożsamości. Budujemy ją pamiętając o Powstańcach z IV Obwodu Ochota AK, jak i tych z VI Rejonu „Helenów” (Pruszków, Piastów, Ursus). Chcieli przedostać się do Lasów Chojnowskich w celu przegrupowania i dozbrojenia. Nad ranem 2 sierpnia 1944 r. starli się z siłami niemieckimi na terenie Pęcic. 91 z nich straciło życie.
Pamiętamy również o członkach Komitetu Rodzicielskiego, złożonego z następujących osób: Wacław Kornatowski, Eugeniusz Arendarczyk, Bronisław Bednarek, Jan Chrzanowski, Wanda Ryglowa, Helena Kwiatkowska, kapitan Jan Sadowski ps. „Suzin”, dzięki którym 80 lat temu odbył się uroczysty pochówek poległych i pomordowanych w bitwie pęcickiej Powstańców oraz poświęcenie pęcickiego Pomnika-Mazuoleum.
W celu utrwalenia pamięci o młodych Powstańcach – „Orlętach Pęcickich”, jak też o wspomnianym Komitecie Rodzicielskim, organizatorzy tegorocznej uroczystości – Gmina Michałowice, Klubu PTTK „Varsovia” im. Stefana Jaronia Kowalskiego (ze wsparciem Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego, a także środowiska kombatantów z Ochoty), odnowili powstańcze „Epitafium’44” w kruchcie kościoła pęcickiego, a także ufundowali tablicę pamiątkową poświęconą gronu rodzicielskiemu.

Przebieg uroczystości

Tegoroczne uroczystości odbyły się 2 sierpnia 2026 r. Rozpoczęły się od Mszy św. w kościele parafialnym pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Pęcicach, którą celebrował ks. Bartosz Pikul, proboszcz parafii Św. Krzyża w Warszawie. W kazaniu wskazał on, że „Orlęta Pęcickie" porzuciły swoje codzienne sprawy i oddały życie za wolność Ojczyzny. Ich ofiara przypomina nam, że brak wartości w życiu, brak głosu sumienia, prowadzi do zatracenia. Powinniśmy pamiętać, przychodząc przed ich mogiłę, aby dawać świadectwo odpowiedzialności za państwo, za naszą wspólnotę.
Po zakończeniu Mszy św. jej uczestnicy w pochodzie przeszli przed Pomnik-Mauzoleum na dalszą część uroczystości. Przed pęcickie Mauzoleum przybyło około 350 osób. Wśród przybyłych gości znaleźli się przedstawiciele rodzin poległych i pomordowanych w bitwie pod Pęcicami (krewni Zbigniewa Chrzanowskiego ps. „Wilk", Antoniego Ważyńskiego ps. „Stefan", Zbigniewa Arendarczyka ps. „Zajączek", Aleksandra Kornatowskiego ps. „Aleksander"), Powstańcy Warszawscy (płk Bogdan Bartnikowski ps. „Mały" – reprezentujący Zarząd Związku Powstańców Warszawskich, kpt. Janusz Komorowski ps. „Antek" – Prezes Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, por. Tadeusz Tokarski ps. „Cichy" – walczył na Czerniakowie), Środowisko Żołnierzy IV Obwodu AK „Ochota" (Pani Władysława Marcinkiewicz – wieloletnia Przewodnicząca, Pan Bartosz Popczyński – obecny Przewodniczący), Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej (Pani Małgorzata Włodek z Zarządu Głównego oraz prof. Wiesław Wysocki – Prezes Okręgu Warszawa, jak również Pan Robert Falkowski – Prezes Zarządu Koła Nr VI w Pruszkowie), delegacje kombatanckie, przedstawiciele władz państwowych, Wojsko Polskie i służby mundurowe (Policja, Straż Pożarna), stowarzyszenia (Stowarzyszenie Szarych Szeregów, Stowarzyszenie Pamięci Powstania

Warszawskiego 1944, Towarzystwo Przyjaciół Warszawy), muzea (Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum „Dulag 121” w Pruszkowie), reprezentanci samorządu wojewódzkiego, powiatowego i gmin, miast ościennych, delegacje sołectw, mieszkańcy Pęcic i sąsiednich miejscowości oraz harcerze (phm. Krystian Radziejewski – Komendant Hufca ZHP Pruszków, 16. Warszawska Drużyna Harcerzy im. Zawiszy Czarnego ZHR, 32. Mazowiecka Drużyna Harcerzy z Komorowa ZHR).

Cieszyła liczna obecność członków PTTK: kol. Włodzimierza Majdewicza – Członka Honorowego, Zarządu Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego w osobie Prezesa Arkadiusza Białasa, ponadto Oddziału PTTK Warka im. Wiktora Krawczyka reprezentowanego przez Prezes Zarządu, kol. Marzenę Jankowską oraz

kol. Janusza Gwarę i kol. Ryszarda Frubę, jak też Mokotowskiego Klubu Turystyczno-Krajoznawczego im. Krystyny Krahelskiej, któremu przewodził Wiceprezes Józef Gajewski.
Klub „Varsovia" miał dwa „stoiska" – główne (kol. Elżbieta Gąsior, kol. Iwona Sobolewski, kol. Halina Chabrzyńska) oraz Młodzieżowej Sekcji (kol. Maksymilian i Wojciech Warmuzowie, kol. Jakub Michna, kol. Oskar Leszczyński).

Najpierw miał miejsce uroczysty Apel Poległych, prowadzony jak co roku, przez płk. rezerwy Lecha Pietrzaka. Nastąpiło wejście pocztów sztandarowych, na czele z żołnierzami 1. Warszawskiej Brygady Pancernej niosącymi sztandar IV Obwodu AK Ochota, jak i pocztu sztandarowego Oddziału Stołecznego PTTK (w jego skład weszli harcerze z 32. Mazowieckiej Drużyny Harcerskiej „Akwilon" z Komorowa). Następnie przy dźwiękach marszowych weszła orkiestra wojskowa i honorowa asysta wojskowa, którą stanowił pododdział reprezentacyjny Dowództwa Garnizonu Warszawa (dowódcą był por. Mateusz Mystkowski). Po czym odśpiewano „Mazurka Dąbrowskiego".

Dalej miały miejsce przemówienia. Najpierw Wójt Gminy Michałowice, Pani Małgorzaty Pacheckiej, wskazującej na to, że Powstańcy Warszawscy to w większości świadomi, młodzi ludzie, którzy nie chcieli uciekać przed życiem – wybrali wolność.
Głos zabrał również Pan Włodzimierz Majdewicz, Członek Honorowy PTTK i projektant znaczków pęcickich, który odniósł się do historii Pomnika-Mauzoleum (w szczególności Orła w koronie) i jego otoczenia, a także wspomniał osoby zasłużone dla Rajdu „Po kamienistej drodze" (płk Stanisław Książkiewicz, ppłk Tadeusz Zieliński ps. „Czarny", Krystyna Serwaczak, Andrzej Korgol, Edmund Mieroszewicz, Józef Boguszewski). Z kolei Burmistrz Dzielnicy Warszawa-Ochota, Pan Piotr Krasnodębski,

podziękował wszystkim, którzy dbają o pamięć o poległych i pomordowanych w bitwie pęcickiej żołnierzach AK. Odczytano także list od Wicepremiera Rządu RP – Ministra Obrony Narodowej, Pana Władysława Kosiniaka-Kamysza. Zarówno w przemówieniach, jak i odczytanym liście zwracano uwagę na historię Rajdu „Po kamienistej drodze", a także wyjątkowość tej formy upamiętnienia Powstańców Warszawskich.

Tradycją rajdową stało się również wręczanie Medali „Orzeł Pęcicki”. Są one przyznawane za kultywowanie w społeczeństwie, a szczególnie wśród młodzieży, pamięci o bitwie pęcickiej i Powstaniu Warszawskim. Ceremonii wręczenia Medalu dokonali członkowie Kapituły: Małgorzata Pachecka, Roman Żuchowski, Władysława Marcinkiewicz i Włodzimierz Majdewicz. W tym roku „Orła Pęcickiego” przyznano Klubowi PTTK „Varsovia”, Członkom Młodzieżowej Sekcji Klubu PTTK „Varsovia” – Jakubowi Michnie, Maksymilianowi i Wojciechowi Warmuzom, Bartoszowi Popczyńskiemu – Przewodniczący Środowiska Żołnierzy IV Obwodu AK „Ochota”, kpt. Beacie Kozakiewicz-Roguskiej, płk. Andrzejowi Bombie – Służba Ochrony Państwa, Federacja Honorowych Dawców Krwi Służb Mundurowych.
Klub PTTK „Varsovia” za wybitne zasługi oraz całokształt działalności na rzecz województwa mazowieckiego został nagrodzony przez Marszałka Województwa Mazowieckiego, Pana Adama Struzika, Medalem Pamiątkowym „PRO MASOVIA”. Medal wręczyli reprezentantom Klubu: Pan Emil Sawicki – Sekretarz Marszałka i Pan Arkadiusz Białas – Prezes Zarządu Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego w Warszawie.
Kolejne wyróżnienia przyznał Zarząd Główny PTTK. Dyplom Honorowy PTTK za Pomoc i Współpracę otrzymał Oskar Leszczyński (współpracownik Klubu „Varsovia”), zaś Medal Honorowy PTTK za Pomoc i Współpracę, płk Lech Pietrzak.
Przedstawiciele Zarządu Klubu PTTK „Varsovia” wręczyli Medale Pamiątkowe „60. Rajd Po kamienistej drodze do Pęcic – 60 lat Klubu PTTK Varsovia” obecnym na uroczystości Powstańcom Warszawskim, reprezentantom rodzin poległych i pomordowanych „Orląt Pęcickich”, władzom Środowiska Żołnierzy IV Obwodu AK Ochota, reprezentantom władz samorządowych (Gmina Michałowice, Urząd Dzielnicy Warszawa-Ochota), przedstawicielom środowiska żołnierskiego i współpracownikom Klubu „Varsovia”. Wszystkim nagrodzonym gratulujemy!!!

PRO MASOVIA

Marszałek
Województwa
Mazowieckiego

Mazowsze.
serce Polski

Najważniejszym elementem tej części uroczystości było odczytanie Apelu Poległych przygotowanego przez organizatorów imprezy we współpracy z Ministerstwem Obrony Narodowej. Po nim miała miejsce salwa honorowa i składanie wieńców oraz wiązanek. Przed złożeniem kwiatów nastąpiło zapalenie i złożenie Znicza Pamięci. Dokonali tego:
płk Bogdan Bartnikowski, Maksymilian Warmuz – członek Młodzieżowej Sekcji Klubu PTTK „Varsovia”.

W ostatniej części wydarzenia wysłuchano, w wykonaniu zespołu wokalno-aktorskiego „SONANTO”, koncertu pieśni powstańczych. Zebrani mogli usłyszeć m.in. „Dziś idę walczyć – Mamo!”, „O chłopakach z AK”, „Sanitariuszka Małgorzatka”, „Gloria Victis”, jak też utwory bardziej współczesne, np.„ Jeśli nie wrócę” (oryginalne wykonanie Anita Lipnicka i John Porter).
Na koniec uczestnicy mieli możliwość skosztowania grochówki strażackiej. Serdecznie dziękujemy za obecność i zapraszamy za rok!!!

Zdjęcia – Paweł Jasiun, Daniel Wolborski

N
W
PTTK
E
S